ਜਾਫਰੁਦੀਨ ਅਤੇ ਹੋਰ
ਬਨਾਮ
ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਰਾਜ
(ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 430-431 ਦੇ 2015)
ਅਪ੍ਰੈਲ 22, 2022
[ਸੰਜੈ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ ਅਤੇ ਐਮ. ਐਮ. ਸੁੰਦਰੇਸ਼, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਦਾ ਕੋਡ, 1973: ਐਸ.378: ਬਰੀਕਾਰੀ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ - ਦਾਇਰਾ - ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਇੱਕ ਸੰਭਵ ਵਜੋਂ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ - ਬਰੀਕਾਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਜੁੜਦਾ ਹੈ - ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦੁੱਗਣਾ ਅਨੁਮਾਨ ਸਿਰਫ ਸਵੀਕ□ਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਪਦੰਡਾਂ 'ਤੇ ਗਹਿਰੀ ਜਾਂਚ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਖਲਲ ਪਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਬਰੀਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਲਟਣ ਵਿੱਚ ਅਪੇਕਸ਼ਾਕ□ਤ ਧੀਮਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਕਾਨੂੰਨ: ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ.: ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ - ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੀ ਹੈ - ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਰੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਲੂਪ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ - ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਰੰਗੀਨ ਵਰਜਨ, ਅਤਿਸ਼ਿਓਕਤੀ ਖਾਤਾ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ-ਵਿਮਰਸ਼ ਅਤੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਗੜਬੜ ਕਹਾਣੀ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਿਰਫ ਦੇਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕੋ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਦਾ ਕੋਡ, 1973: ਐਸ.161–ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਸੰਜਾਮਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ – ਇੱਕ ਅਸਾਧਾਰਣ ਅਤੇ ਅਣਸਮਝਾਈ ਦੇਰੀ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਹਾਲਾਂਕਿ, ਗਵਾਹ ਦੀ ਗੈਰ-ਜਾਂਚ ਬਾਵਜੂਦ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੰਗਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਬੂਤ ਐਕਟ: ਐਸ.27: ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਤੱਥ - ਭਾਰ - ਐਸ.27 ਅਧੀਨ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਇੱਕ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ – ਇਹ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਖੋਜੇ ਗਏ ਤੱਥ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ – ਖੋਜੇ ਗਏ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਅਭਿਯੋਗ ਉੱਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ – ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਕਦੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉੱਠਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ – ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਰਿਕਵਰੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣਾ ਹੋਵੇ।

ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ – ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ, 16 ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ, ਇੱਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ – ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਏ-2, ਏ-4, ਏ-5, ਏ-8, ਅਤੇ ਏ-9 ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਏ-1 ਤੋਂ ਏ-16 ਤੱਕ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਦੁਆਰਾ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ – ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਏ-14 ਤੋਂ ਏ-16 ਖਿਲਾਫ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ, ਭਾਵ, ਏ-2, ਏ-4, ਏ-5, ਏ-8, ਅਤੇ ਏ-9 ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਏ-10, ਏ-11, ਏ-12, ਅਤੇ ਏ-13 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਬਰੀ ਦੀ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਲਟ ਦਿੱਤਾ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ – ਅਪੀਲ ਉੱਤੇ, ਫੈਸਲਾ: ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇੱਕ ਸੰਭਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਇਆ ਕਿ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਏ-10 ਤੋਂ ਏ-13 ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ – ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ

ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲੀ ਫੋਰਮ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹੁੰਚੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ – ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿਵਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਜਦੋਂ ਬਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਲਟਣ ਲਈ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ – ਏ-12 ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਕਵਰੀ ਲਈ ਵੀ, ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ – ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਨੂੰ ਏ-13 ਤੋਂ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ – ਇਹ ਜਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਕਿ ਉਕਤ ਕੱਪੜਾ ਹਸਪਤਾਲ ਤੱਕ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਕੱਪੜੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੇ – ਏ-10 ਤੋਂ ਏ-13 ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਢਾਂਚਾਗਤ ਪੈਟਰਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ – ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਏ-10 ਤੋਂ ਏ-13 ਖਿਲਾਫ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ – ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਂਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਫੈਸਲਾ: 1. ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਬਰੀਕਾਰੀ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 378 ਦੇ ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਇੱਕ ਸੰਭਵ ਨਜ਼ਰੀਆ ਕਹਿਣ ਯੋਗ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਰੀਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਬਰੀਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਉਲਟਣ ਵਿੱਚ ਅਪੇਕਸ਼ਾਕ□ਤ ਧੀਮਾ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਧਾਰਣਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਬਲਕਿ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੁੱਗਣੀ ਧਾਰਣਾ ਸਿਰਫ ਮਾਨਤਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੈਮਾਨਿਆਂ 'ਤੇ ਗਹਿਰੀ ਜਾਂਚ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਖਲਲ ਪਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 25]

ਮੋਹਨ @ ਸ੍ਰੀਨਿਵਾਸ @ ਸੀਨਾ @ਟੈਲਰ ਸੀਨਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਕਰਨਾਟਕ 2021 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ 1233; ਐਨ. ਵਿਜੈਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਟੀ.ਐਨ. (2021) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 687 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

2. ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਉੱਚਿਤ ਬਣਾਉਣਾ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜਾਰੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਲੂਪ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਉਦੇਸ਼ ਸੰਭਵ ਧੋਖਾਧੜੀ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਹੈ। ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 159 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਭੂਮਿਕਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਕਾਨੂੰਨ ਚਾਲੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਪਹਿਲੂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਜਲਦੀ ਪਹੁੰਚਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਭਵ ਪੂਰਵ-ਤਾਰੀਖ ਜਾਂ ਪੂਰਵ-ਸਮਾਂ ਨਾਲ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਤਾ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜੋ ਕਿ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਮਤਲਬ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਦੇਰੀ ਕਾਰਨ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਹਿਜਤਾ ਦਾ ਲਾਭ ਖੋ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਰੰਗੀਨ ਵਰਜਨ, ਵਧਾਇਆ ਹੋਇਆ ਖਾਤਾ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ-ਵਿਮਰਸ਼ ਅਤੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਗੜਬੜ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ, ਸਿਰਫ ਦੇਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਇੱਕੱਲਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਕਾਲ ਲਵੇ। ਅਜਿਹਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾਸ 26, 27]

ਸ਼ਿਵਲ ਬਨਾਮ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਰਾਜ (2011) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 561 : [2011] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 429; ਰਾਜੀਵਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ [(2003) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 355; ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (2002) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 745 : [2002] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 753 - ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

3. ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਸੰਜਾਮਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ। ਇਕ ਅਸਾਧਾਰਣ ਅਤੇ ਅਣਸਮਝਿਆ ਦੇਰੀ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਮੇਂ ਤੇ ਨਾ ਜਾਂਚਣ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਹਾਲਾਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨਾ ਜਾਂਚਣਾ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਇਕ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਫ

ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ, ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਭੇਜਣਾ ਉਮੀਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਲੰਬੀ, ਅਣਸਮਝਿਆ ਦੇਰੀ, ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 28, 29]

ਸ਼ਾਹਿਦ ਖਾਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ (2016) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 96 : [2016] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 284; ਗਣੇਸ਼ ਭਵਨ ਪਟੇਲ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ (1978) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 371 : [1979] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 94 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

4. ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27, ਧਾਰਾਵਾਂ 24 ਤੋਂ 26 ਲਈ ਇਕ ਅਪਵਾਦ ਹੈ। ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਇਕ ਖੋਜੇ ਗਏ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਿਰਫ ਇਕ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਖੋਜੇ ਗਏ ਤੱਥ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ "ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਖੋਜੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ" ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਨੂੰ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਹੈ। ਇਹ ਅਭਿਯੋਗ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਬਤ ਕਰੇ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਖੋਜੇ ਗਏ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਉਦੇਸ਼ ਇਸ ਨੂੰ ਰਿਕਵਰੀ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅੰਤਤਃ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਾਹੀਂ ਨਵੇਂ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 27 ਧਾਰਾਵਾਂ 24 ਤੋਂ 26 ਲਈ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਕ ਅਪਵਾਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਭਿਯੋਗ ਉੱਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਖੋਜੇ ਗਏ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਕਵਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਕਦੇ ਕਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਦੁਆਰਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਰਿਕਵਰੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਸਮੇਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 30, 31]

ਕੁਸਲ ਟੋਪੋ ਬਨਾਮ ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ (2019) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 676; ਨਵਨੀਤਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (2018) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 161; [2018] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 749; ਐਚ.ਪੀ. ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਬਨਾਮ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (1972) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 249; [1972] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 765; ਅਘਨੂ ਨਾਗੇਸਿਆ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ [1966] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 134; ਕੇ. ਚਿੰਨਸਵਾਮੀ ਰੈੱਡੀ ਬਨਾਮ ਏ.ਪੀ. ਰਾਜ [1963] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 412 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਲਾ ਰੈਫਰੈਂਸ

(2021) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 687 ਪੈਰਾ 25 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[2011] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 429 ਪੈਰਾ 27 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[(2003) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 355 ਪੈਰਾ 27 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[2002] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 753 45 ਪੈਰਾ 27 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[2016] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 284 ਪੈਰਾ 29 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[1979] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 94 ਪੈਰਾ 29 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

(2019) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 676 ਪੈਰਾ 31 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[2018] 6 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 749 ਪੈਰਾ 31 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[1972] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 765 ਪੈਰਾ 31 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[1966] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 134 ਪੈਰਾ 31 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

[963] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 412 ਪੈਰਾ 31 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 21.10.2014 ਨੂੰ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1417 ਆਫ 2011 ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਰਿਵੀਜ਼ਨ ਪਿਟੀਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1931 ਆਫ 2011।

ਨਾਲ

ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 450-451 ਅਤੇ 959 ਦੇ 2015.

ਬਸੰਤ ਆਰ. ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਰਮੇਸ਼ ਬਾਬੂ ਐਮ. ਆਰ., ਅਬਦੁਲ ਲਤੀਫ ਐਮ. ਪੀ., ਵਿਸ਼ਨੂ ਪਜ਼ਾਂਗਟ, ਅਕਸ਼ੈ ਸਹਾਇ, ਮਨੂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਪੀ. ਵੀ. ਸੁਰੇਂਦਰਨਾਥ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਰਾਜੇਨ ਸ਼ੋਂਕਰ, ਮਿਸਿਜ਼ ਅਨੂ ਕੇ. ਜੋਇ, ਅਲੀਮ ਅਨਵਰ, ਸਾਵਨ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ੁਕਲਾ, ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰਨ ਕੇ. ਆਰ., ਮੁਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਪਾਂਡੇ, ਹਰਸ਼ਦ ਵੀ. ਹਮੀਦ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਐਮ. ਐਮ. ਸੁੰਦਰੇਸ਼, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ।

1. ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਬਰੀਕਰਨ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਰੀਕਰਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮਿਲੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਚੁਣੌਤੀ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹਨ। ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਾਡਾ ਸਾਂਝਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸੇ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮੁੱਖ ਤੱਥ:

2. ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਨ - ਇੱਕ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. (ਐਮ) ਨਾਲ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਐਨ.ਡੀ.ਐਫ. (ਨੈਸ਼ਨਲ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਫਰੰਟ) ਨਾਲ। 17.07.2002 ਨੂੰ ਲਗਭਗ 4:00 ਵਜੇ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ. (ਐਮ) ਅਤੇ ਐਨ.ਡੀ.ਐਫ. ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.8 ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ(ਐਮ) ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ, ਅਤੇ ਐ-3 ਅਤੇ ਐ-10 ਉਹ ਐਨ.ਡੀ.ਐਫ. ਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਝਗੜੇ ਵਿਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐ-3 ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ।

3. ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ, ਦੋਸ਼ੀ, ਜੋ ਕਿ 16 ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਨ, ਉਸੇ ਦਿਨ (ਭਾਵ 17.07.2002) ਲਗਭਗ 7:00 ਵਜੇ ਐ-5 ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਘਰ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈਣ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ। ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਐ-1 ਤੋਂ ਐ-13 ਨੇ 18.07.2002 ਨੂੰ ਲਗਭਗ 9:30 ਵਜੇ ਤਿੰਨ ਮੁੱਖ ਵਸਤੂਆਂ ਵਿਚ, ਭਾਵ - (i) ਇੱਕ ਆਟੋ-ਰਿਕਸ਼ਾ, (ii) ਇੱਕ ਮੋਟਰਬਾਈਕ, ਅਤੇ (iii) ਇੱਕ ਜੀਪ, ਘਾਤਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤਲਵਾਰਾਂ, ਚਾਕੂ, ਚੌਪਰ, ਆਦਿ ਨਾਲ ਲੈਸ ਹੋ ਕੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨਿਵਾਸ 'ਤੇ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਚਾਰ ਜਣੇ (ਐ-7, ਐ-10, ਐ-12, ਅਤੇ ਐ-13) ਬਾਹਰ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਬਾਕੀ (ਐ-1 ਤੋਂ ਐ-6, ਐ-8, ਐ-9, ਅਤੇ ਐ-11) ਅੰਦਰ ਵੜ ਗਏ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ 'ਤੇ ਬੇਤਰਤੀਬ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦੋ ਵਾਰ ਦੇਸੀ ਬੰਬ ਵੀ ਫਟਾਏ।

4. ਇਹ ਘਟਨਾ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਦੁਆਰਾ ਦੇਖੀ ਗਈ, ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ – ਐਕਸਟ. ਪੀ-1 ਦੇ

ਲੇਖਕ ਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਦੇਖਿਆ। 18.07.2002 ਨੂੰ ਰਾਤ 9.30 ਵਜੇ ਵਾਪਰੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਲਈ, ਅਪਰਾਧ ਨੰਬਰ 237/2002 ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 11.00 ਵਜੇ ਛੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਛਾਣਯੋਗ ਲੋਕਾਂ ਖਿਲਾਫ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ (ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਆਈਪੀਸੀ') ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 143, 147, 148, 427, 452, 302 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀਆਂ 149 ਅਤੇ ਵਿਸਫੋਟਕ ਪਦਾਰਥ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ./ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਲਗਭਗ 4.15 ਵਜੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੀ।

5. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.64 ਨੇ ਜਾਂਚ ਸੰਭਾਲੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ, ਏ-10, ਏ-12 ਅਤੇ ਏ-13 ਨੂੰ 31.07.2002 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਏ-11 ਨੇ 05.08.2002 ਨੂੰ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਫਰਸਟ ਕਲਾਸ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਪੁਨਾਲੂਰ, ਅੱਗੇ ਆਤਮਸਮਰਪਣ ਕੀਤਾ। ਏ-10, ਏ-12 ਅਤੇ ਏ-13 ਤੋਂ 01.08.2002 ਨੂੰ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਏ-11 ਤੋਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ 13.08.2002 ਨੂੰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

6. ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਉੱਤੇ, 16 ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਚਾਰਜ ਸ਼ੀਟ ਰੱਖੀ ਗਈ। ਏ-2, ਏ-4, ਏ-5, ਏ-8, ਏ-9 ਤੋਂ ਏ-16 ਖਿਲਾਫ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 120-ਬੀ, 143, 147, 148, 427, 460, 302 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀਆਂ 149 ਅਤੇ ਵਿਸਫੋਟਕ ਪਦਾਰਥ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 3 ਅਤੇ 5 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਏ-1, ਏ-3, ਏ-6 ਅਤੇ ਏ-7 ਫਰਾਰ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਵੱਖ ਹੋ ਗਿਆ।

7. ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਕੁੱਲ 66 ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਐਕਸਟ. ਪੀ-1 ਤੋਂ ਪੀ-97 ਤੱਕ ਨਿਸ਼ਾਨਜ਼ਦ ਕੀਤਾ। ਬਚਾਅ ਵੱਲੋਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਏ-8 ਅਤੇ ਏ-9, ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਡੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਵਜੋਂ ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਐਕਸਟ. ਡੀ-1 ਤੋਂ ਡੀ-18 ਤੱਕ ਨਿਸ਼ਾਨਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਆਬਜੈਕਟਸ 1 ਤੋਂ 54 ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਪਛਾਣਿਆ ਗਿਆ।

8. ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਜੱਜ, ਕੋਰਟ ਕੋਲਮ, ਨੇ ਏ-10 ਤੋਂ ਏ-16 ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਦਿਆਂ, ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ:

A-2, A-4, A-5, A-8, A-9 – U/s 302 r/w 149 IPC ਅਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ

• A-2, A-4, A-5, A-8, A-9 – U/s 147 r/w 149 IPC 1 ਸਾਲ ਲਈ S.I ਅਤੇ 5000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਜਾਫਰੂਦੀਨ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. v. ਕੇਰਲ ਰਾਜ [ਐਮ. ਐੱਮ. ਸੁੰਦਰੇਸ਼, ਜੇ.] 728 ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ [2022] 5 ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ.

• A-2, A-4, A-5, A-8, A-9 – U/s 148, 149 IPC 2 ਸਾਲਾਂ ਲਈ S.I. ਅਤੇ 10,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ

• A-2, A-4, A-5, A-8, A-9 - U/s 460 IPC 3 ਸਾਲਾਂ ਲਈ R.I ਅਤੇ 15,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ

• A-4 - U/s 427 IPC 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ S.I ਅਤੇ 5,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ

9. ਅਭਿਯੋਗ ਅਤੇ ਦੇ ਫੈਕਟੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵੱਲੋਂ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਅਪੀਲਾਂ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 460, 148, 302 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀਆਂ 149 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਏ-2, ਏ-4, ਏ-5, ਏ-8, ਅਤੇ ਏ-9 ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 427 ਅਤੇ ਵਿਸਫੋਟਕ ਪਦਾਰਥ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਅਧੀਨ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਏ-14 ਤੋਂ ਏ-16 ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਖਿਲਾਫ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਏ-10 ਤੋਂ ਏ-13 ਦੀ ਬਰੀ ਨੂੰ ਉਲਟਣ ਦੀ ਅਨੁਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਏ-14 ਤੋਂ ਏ-16 ਖਿਲਾਫ

ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੜਾਈ ਅੰਤਿਮਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਸਬੂਤ

10. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੋਂ, ਕੁਰਸੀਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਛੁਪ ਕੇ ਦੇਖਿਆ। ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਕੰਮ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਗਵਾਹ ਏ-11 ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਭਾਵ ਐਕਸ. ਪੀ-1, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇੱਕ ਜਾਣਿਆ ਵਿਅਕਤੀ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਹ ਏ-10 ਨੂੰ ਵੀ ਪਛਾਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

11. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਪਿਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਨੇੜਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਢਾਲ ਬਣਾਈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਇੱਕ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਗਵਾਹ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਏ-10 ਨੂੰ ਏ-5 ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਵੀ ਏ-11 ਅਤੇ ਏ-12 ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

12. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.3 ਉਸ ਸਮੇਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨੌਕਰਾਣੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਏ-4 ਨੂੰ ਏ-10 ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਗਵਾਹ ਏ-11, ਏ-12 ਅਤੇ ਏ-13 ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਨੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਗਵਾਹ ਏ-13 ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।

13. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.4 ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਪੜੋਸੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਦੇਖਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਏ-10 ਅਤੇ ਏ-12 ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਘਰ ਦੇ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮੀ ਕੋਨੇ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਏ-11 ਅਤੇ ਏ-13 ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

14. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.21 ਏ.ਐਸ.ਆਰ. ਥੀਏਟਰ, ਥਡੀਕਾਡ ਵਿੱਚ ਕਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ (ਕਾਮਿਆ) ਹੈ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਘਟਨਾ ਥੀਏਟਰ ਤੋਂ ਵੇਖੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਏ-10 ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵੇਖਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਧਾਰਾ 161 ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਛੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ') ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਨੌ ਦਿਨ ਬਾਅਦ। ਇਤਫਾਕਨ, ਏ-10 ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋਏ, ਉਹ ਬਰਾਮਦਗੀ ਮਹਾਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਏ-11 ਅਤੇ ਏ-12 ਨੂੰ ਵੀ ਪਛਾਣਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਏ-13 ਖਿਲਾਫ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਕਾਰਜ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜੋ ਇੱਕ ਬੰਬ ਸੁੱਟਣ ਦਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਸੀ.ਡਬਲਿਊ.22 ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਵੇਖਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।

15. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.46 ਨੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਜਾਂਦਿਆਂ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਏ-10, ਏ-12 ਅਤੇ ਏ-13 ਖਿਲਾਫ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਕਾਰਜ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ। ਉਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਵੀ ਕੇਵਲ 20.07.2002 ਨੂੰ ਹੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਏ-10 ਨੂੰ ਏ-7 ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਏ-12 ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ ਏ-11 ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

16. ਜਿਸ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.15 ਵਜੋਂ ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਐਕਸ.ਟੀ. ਪੀ-45 – ਪੋਸਟ-ਮੌਰਟਮ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜੋ, ਪੜਚੋਲ ਉੱਤੇ, ਲਗਭਗ 30 ਐਂਟੀ-ਮੌਰਟਮ ਜ਼ਖਮਾਂ ਬਾਰੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤਾਤ ਕੱਟੇ ਗਏ ਹਨ।

17. ਏ-8 ਅਤੇ ਏ-9 ਨੂੰ ਜ਼ਖਮ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਇਲਾਜ ਲਿਆ। ਜ਼ਖਮ ਕੱਟੇ ਗਏ ਪਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.45 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪਾਏ ਗਏ, ਮੈਡੀਕਲ ਟ੍ਰੱਸਟ ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਰਜਿਸਟਰ ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਈ। ਜ਼ਖਮ ਦਾ ਕਾਰਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਏ-8 ਅਤੇ ਏ-9 ਨੇ ਦੱਸਿਆ, ਉਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮ ਲੱਗੇ ਜਦੋਂ ਲੋਰੀ ਦਾ ਟਾਇਰ ਉਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਦੁਰਘਟਨਾਵਸ਼ ਗਿਰ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹ

ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਬਦਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰ, ਆਪਣੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 45 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਅਸੰਭਵ ਹੈ, ਅਤੇ ਜ਼ਖਮ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਤੇਜ਼-ਧਾਰ ਵਾਲੀ ਸਖ਼ਤ ਵਸਤੂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ

18. ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਮਿਹਨਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਹਰੇਕ ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ। ਸ਼ਾਇਦ, ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਕਾਰਜ ਜੋ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਸੀ ਏ-10 ਤੋਂ ਏ-13 ਤੱਕ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਕਰਨਾ।

19. ਇਸ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ A-2, A-4, A-5, A-8, ਅਤੇ A-9 ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਿਰਣਾਇਕ ਸਬੂਤ ਹਨ। ਅੱਖਾਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਾਹਰਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ। ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਅਤੇ A-8 ਅਤੇ A-9 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੱਟਾਂ ਬਾਰੇ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਧਾਰਾ 313 ਸੀਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਅਧੀਨ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਬਚਾਅ ਲਿਆ, ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਣ ਦੇ ਅਸਤਿਤਵ ਨੂੰ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਬਚਾਅ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸ ਨੂੰ ਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾ ਤਾਂ ਅਭਿਯੋਗ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਕਾਰਣ ਦੇਣ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 120B ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਰਯਾਪਤ ਸਬੂਤ ਹਨ, A-14 ਤੋਂ A-16 ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

20. ਇਸ ਨੇ A-10 ਤੋਂ A-13 ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੰਗਤੀਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੋ ਮੁੱਖ ਵਸਤੂਆਂ, ਇੱਕ ਮੋਟਰਬਾਈਕ ਅਤੇ ਇੱਕ ਆਟੋਰਿਕਸ਼ਾ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਦੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੁੱਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ ਨੇ A-10 ਤੋਂ A-13 ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੀ ਤਰਕ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ:

“….ਹਾਲਾਂਕਿ PW1 ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 6 ਅਤੇ 8 ਤੋਂ 10 ਸੜਕ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਵਾਹਨ ਤੋਂ ਉੱਤਰੇ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ A13 ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ A13 ਨੇ ਬੰਬ ਫਟਾਇਆ। PW1 ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਮਣੇ ਆਇਆ ਕਿ A1 ਤੋਂ A9 ਅਤੇ A11 ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਲ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਅਤੇ A4 ਦੇ ਖੱਬੇ ਗਾਲ 'ਤੇ ਕੱਟ ਲੱਗਣ ਤੇ ਅਸ਼ਰਾਰ ਗਿਰ ਪਿਆ। A4 ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸ਼ਰਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੱਜੇ ਪੈਰ 'ਤੇ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਕੱਟ ਦਾ ਜ਼ਖਮ ਝੱਲਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ A7, A10, A12 ਹਾਲ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਸ਼ਰਾਫ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਤੇ ਕੱਟ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਲਾਏ। Ext. A45 ਅਤੇ PW58 ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਸ਼ਰਾਫ ਦੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ PW1 ਨੇ A1 ਤੋਂ A12 ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੇ ਪਰ ਉਹ A1, A3, A6, A7 ਅਤੇ A 10, A 11 ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ, ਉਹ A2, A4, A5, AS ਅਤੇ A9 ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਸਕਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ A11 ਨੇ ਅਸ਼ਰਾਫ 'ਤੇ ਕੋਈ ਜ਼ਖਮ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ। PW2 ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੇ ਜੋ ਘਰ ਅੰਦਰ ਆਏ ਅਤੇ ਅਸ਼ਰਾਫ ਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਜ਼ਖਮ ਲਾਏ। ਹਾਲਾਂਕਿ PW2 ਨੇ A2, A4, A5, AS, A9, A 11 ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੇ ਪਰ ਉਹ ਸਿਰਫ AS ਅਤੇ A9 ਨੂੰ ਹੀ ਪਛਾਣ ਸਕਿਆ। PW2 ਵੱਲੋਂ A 11 ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ PW2 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ 'ਤੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ A11 ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਹਮਲਾਵਰਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਸ਼ਰਾਫ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਫੜਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ PW2 ਨੇ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ 8 ਅਤੇ 9 ਨੂੰ ਹੀ ਪਛਾਣਿਆ। PWs 1 ਅਤੇ 2 ਅਤੇ PW58 ਅਤੇ Ex. P45 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਕਿ PWs 1 ਅਤੇ 2 ਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੈ। ਪੀੜਤ ਨੇ ਸਿਰ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ, ਸੱਜੀ ਭੌਂ, ਖੱਬੇ ਗਾਲ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਤੇ 20 ਕੱਟ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। PW58 ਅਤੇ Ext. P45 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੇ PWs 1 ਅਤੇ 2 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ .PW4, PW7, PW21 ਅਤੇ PW46 ਨੇ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਦੇਖੀ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਚੂੰਕਿ ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫਾਂ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਰਿਹਾ। PW4 ਨੇ A4, A8, A9, A10 ਅਤੇ A12 ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਬੂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ A4 ਨੇ A8 ਅਤੇ A9 ਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਪਾਸੇ ਰਸੋਈ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਰਾਹੀਂ ਲਿਜਾਇਆ। A 10 ਅਤੇ A 12 ਅਸ਼ਰਾਫ ਦੇ ਘਰ ਦ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ ਗਈ। ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੁਆਰਾ PW7 ਗਵਾਹ ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ A4 ਜੀਪ ਵੱਲ ਨੂੰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਸ਼ਰਫ਼ ਅਤੇ ਏ5 ਦਾ ਘਰ ਜੀਪ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ

ਸੀ A5 ਨਾਲ ਸਬੰਧ. ਉਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਏ 11 ਨੇ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਅਸ਼ਰਫ਼ ਦੇ ਘਰ ਵੱਲ ਭਜਾ ਦਿੱਤਾ। PW21 ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2,4,5,8,9 ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ, 11 ਅਤੇ 13 ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ 4 ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਮੋਟਰ ਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਸਾਈਕਲ ਅਤੇ ਕਾਰ. ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ A4 ਨੇ A8 ਅਤੇ A9 ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆ ਘਰ ਏ 11 ਅਤੇ ਏ 13 ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ ਗਈ A 11 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ. ਉਹ A2, A4, A5, A8 ਅਤੇ A9 ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ A13 ਕੋਚਨਸਰ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਚਨਸਰ ਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ। A13 ਦਾ ਨਾਮ ਅੰਸਾਰੂਦੀਨ ਹੈ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਕਿ ਏ 13 ਅੰਸਾਰੂਦੀਨ ਵੀ ਹੈ ਕੋਚਨਸਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ PW21, PW32 ਦਾ ਸਬੂਤ ਅਤੇ PW46 ਜੋ ਕਿ ਏ 13 ਨੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਬੰਬ ਵਿਸਫੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਉਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਵਿਹੜੇ ਜਾਂ ਨੇੜਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਧਮਾਕਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਆਯੋਜਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ U/s 3 ਅਤੇ 5 ਵਿਸਫੋਟਕ ਦੇ ਜੁਰਮ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ ਪਦਾਰਥ ਐਕਟ. ਉਪਰੋਕਤ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ A13 ਦੀ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਇਸਤਗਾਸਾ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ A2, A4, A5, ਦੀ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ। A8 ਅਤੇ A9. ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੇ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਸੀ ਨੰਬਰ 2,4,5,8 ਅਤੇ 9 ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਕੱਠ ਕੀਤਾ। ਘਰ 'ਚ ਦੰਗੇ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਅਸ਼ਰਫ ਦੇ ਘਰ 'ਚ ਘੁਸਪੈਠ ਕੀਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਮੁਹਰਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਅਸ਼ਰਫ ਦਾ ਕਤਲ ਇਸਤਗਾਸਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਦੋਸ਼ੀ NOs, A10, A11 ਅਤੇ A12 ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ ਏ 5 ਦੇ ਘਰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਗਈ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਸ਼ਰਫ਼ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੁਰਮ U/s 120B।"

ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ

21. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਏ-14 ਤੋਂ ਏ-16 ਖਿਲਾਫ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ, ਭਾਵ, ਏ-1, ਏ-2, ਏ-4, ਏ-5, ਏ-8, ਅਤੇ ਏ-9 ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸਨੇ ਏ-10, ਏ-11, ਏ-12, ਅਤੇ ਏ-13 ਦੀ ਬਰੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਲਟ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਉਹ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਇਹ ਛੋਟੀਆਂ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਰਿਕਵਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ, ਫੋਰੈਂਸਿਕ, ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਹੈ।

ਦਲੀਲਾਂ

22. ਏ-2, ਏ-4, ਏ-5, ਏ-8, ਅਤੇ ਏ-9 ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਜੋ ਕਿ ਐਕਸ. ਪੀ-1 ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰਾਂਤ ਹੈ, ਬਾਅਦ 'ਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਛਲੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਪਤਾ ਚਲਿਆ, ਤਾਂ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ਵਾਲੀ ਜੀਪ ਨੂੰ ਐਕਸ.ਪੀ-1 ਅਧੀਨ ਰਿਕਵਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਆਬਜੈਕਟਾਂ 'ਚ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਉਚਿਤ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਐਕਸ. ਪੀ-1 ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਭਗ 11.00 ਵਜੇ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਲਗਭਗ 4.15 ਵਜੇ ਹੀ ਜੁਰਿਸਡਿਕਸ਼ਨਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇਸ ਦੇਰੀ ਦੀ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਗਵਾਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਦੱਸਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਖਾਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ। ਏ-8 ਅਤੇ ਏ-9 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੱਟਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ।

23. ਸ੍ਰੀ ਆਰ. ਬਸੰਤ, ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ, ਜੋ ਕਿ ਏ-10 ਤੋਂ ਏ-13 ਲਈ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ, ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਜੋ ਬਰੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਖਿਲਾਫ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਦਾ ਵਧੀਆ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਯੋਗ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪਲਟਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰਿਕ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਚੀਜ਼ ਦੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਹ

ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਇੱਕ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਿਕਵਰੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸਨੇ ਰਿਕਵਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਢੰਗ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 149 ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਸੁਸਥਾਪਿਤ ਅਪਰਾਧ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਜਾਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਉਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗਵਾਹ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸ਼ੱਕੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਮੋਹਨ @ ਸ੍ਰੀਨਿਵਾਸ @ ਸੀਨਾ @ਟੈਲਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ, 2021 ਐਸਸੀਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਐਸਸੀ 1233 ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਨਿਯਮ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ, ਜਿਥੇ ਇਹ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਉਚਿਤ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੋਡ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਨਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ

24. ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀਅਤ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਮਾਨਤਾਲੀ ਫੈਸਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਖਲ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ, ਅੱਖਾਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ, ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੋਟਿਵ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿਛਲੀ ਘਟਨਾ ਰਾਹੀਂ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ। ਇਸਨੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਉਲਟਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਦੀ ਸਬੂਤੀ ਕੀਮਤ ਨੂੰ ਵੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਖਲ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਉੱਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਵਾਹਨ ਦੇ ਨੰਬਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਤੇ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਚਰਚਾ

ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਦੀ ਪਹੁੰਚ:

25. ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 378 ਦੇ ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲੇਟ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਇੱਕ ਸੰਭਵ ਨਜ਼ਰੀਆ ਕਹਿਣ ਯੋਗ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਰਿਕਾਰਡ ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਦੇ ਧਾਰਨੇ ਨੂੰ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲੇਟ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਉਲਟਣ ਵਿੱਚ ਅਪੇਕਸ਼ਾਕ੍ਰਿਤ ਧੀਮਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਧਾਰਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਬਲਕਿ ਸਿਰਫ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਦੁੱਗਣਾ ਧਾਰਨਾ ਸਿਰਫ ਸਵੀਕਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਤੇ ਗਹਿਰੀ ਜਾਂਚ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਖਲਲ ਪਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮਿਸਾਲਾਂ:

• ਮੋਹਨ @ਸ੍ਰੀਨਿਵਾਸ @ਸੀਨਾ @ਟੇਲਰ ਸੀਨਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ, [2021 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ 1233] ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੇਠਾਂ: --

“20. ਸੈਕਸ਼ਨ 378 ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 384 ਕ੍ਰ.ਪੀ.ਸੀ ਅਪੀਲੇਟ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪਰੀਖਿਆ ਅਦਾਲਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਬੇਕਸੂਰੀ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਤੀਜਤਨ, ਦੋਹਰੇ ਬੇਕਸੂਰੀ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਕਾਰਨ ਅਭਿਯੋਜਨ 'ਤੇ ਬੋਝ ਹੋਰ ਭਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਰੂਰ, ਪਹਿਲੀ ਇਨਸਟੈਂਸ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਫਾਇਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ

ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਗਵਾਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਗਹਰਾਈ ਨਾਲ, ਅਧਿਐਨਸ਼ੀਲ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੇਣ ਲਈ ਬੱਧ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪਰੀਖਿਆ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੰਭਵ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਸ਼ੀਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸੰਭਵ ਹਨ, ਤਾਂ ਬਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਰੀਖਿਆ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਵੀ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਰਬਸੰਮਤ ਨਹੀਂ, ਬਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਲਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣੀ ਹੈ।

21. ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਵੱਲ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣਾ। ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਪਲਬਧ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲੱਭਣਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਾਇਕਤਾ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹਾਈਰਾਰਕੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਰੀਖਿਆ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਭਾਵੇਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। ਬਲਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਾਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇੱਕ ਪਰੀਖਿਆ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

22. ਕਦੇ ਕਦੇ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਬੰਦਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਵੱਖ ਵੱਖ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ ਵੱਖ ਫੈਸਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਨਾਮਤ: ਪਰੀਖਿਆ ਅਦਾਲਤ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਅਤੇ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ। ਜੇ ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਸੰਸਥਾਗਤ ਬੰਦਿਸ਼ਾਂ ਕਾਰਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਆਧਾਰਭੂਤ ਅਦਾਲਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਗੁਣ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਰੂੜ੍ਹੀਵਾਦੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਨੈਤਿਕ ਮੰਚ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਅਤੇ ਨਿੰਦਾ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।ਅਪੀਲੇਟ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟਿੱਪਣੀ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਬਰਤਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ।

23. ਇਹ ਅਦਾਲਤ, ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਫਿਰ ਤੋਂ, ਧਾਰਾ 378 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਬਰੀਕਾਰੀ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਨਾਲ ਨਿਬੜਨ ਸਮੇਂ ਅਪੀਲੇਟ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖਣ ਦੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਨਵਰ ਅਲੀ ਬਨਾਮ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਾ, (2020) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 166।

14.2. ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਨੂੰ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 20 ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ: (ਬਾਬੂ ਕੇਸ [ਬਾਬੂ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਰਾਜਾ, (2010) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 189 : (2010) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 1179])।

“20. ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਨੂੰ ਉਪਯੁਕਤ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਕੇ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ/ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਣਾ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਭਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ", ਜਾਂ ਜੇ ਨਿਰਣਾ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਤਰਕ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਤਾਰਕਿਕਤਾ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਗ੍ਰਸਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। (ਵੇਖੋ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਕਿੰਦਰਾ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ [ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਕਿੰਦਰਾ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ, (1984) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 635 : 1985 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਐਲ&ਐਸ) 931], ਐਕਸਾਈਜ਼ & ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਅਫ਼ਸਰ-ਕਮ-ਆਸੈਸਿੰਗ ਅਥਾਰਿਟੀ ਬਨਾਮ ਗੋਪੀ ਨਾਥ & ਪੁੱਤਰ [ਐਕਸਾਈਜ਼ & ਟੈਕਸੇਸ਼ਨ ਅਫ਼ਸਰ-ਕਮ-ਆਸੈਸਿੰਗ ਅਥਾਰਿਟੀ ਬਨਾਮ ਗੋਪੀ ਨਾਥ & ਪੁੱਤਰ, 1992 ਸੁਪ (2) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 312], ਤ੍ਰਿਵੇਣੀ ਰਬੜ & ਪਲਾਸਟਿਕਸ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਸੀ.ਈ [ਤ੍ਰਿਵੇਣੀ ਰਬੜ & ਪਲਾਸਟਿਕਸ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਸੀ.ਈ, 1994 ਸੁਪ (3) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 665], ਗਯਾ ਦੀਨ ਬਨਾਮ ਹਨੂਮਾਨ ਪ੍ਰਸਾਦ [ਗਯਾ ਦੀਨ ਬਨਾਮ ਹਨੂਮਾਨ ਪ੍ਰਸਾਦ, (2001) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 501], ਅਰੁਵੇਲੁ [ਅਰੁਵੇਲੂ ਬਨਾਮ ਰਾਜਾ, (2009) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 206 : (2010)

1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 288] ਅਤੇ ਗਾਮਿਨੀ ਬਾਲਕੋਟੇਸਵਰਾ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਏ.ਪੀ. ਦੀ ਰਾਜਾ [ਗਾਮਿਨੀ ਬਾਲਕੋਟੇਸਵਰਾ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਏ.ਪੀ. ਦੀ ਰਾਜਾ, (2009) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 636 (2010) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 372])"

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ... [ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਫ ਪੁਲਿਸ, (1999) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 10 : 1999 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਐਲ&ਐਸ) 429], ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਬੂਤ ਜਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਕਾਬਲ ਭਰੋਸਾ ਸਬੂਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵਾਜਬ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਨਾ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਵਿਕ□ਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਜੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕੁਝ ਸਬੂਤ ਹੋਣ ਜੋ ਕਬੂਲਯੋਗ ਹੋਣ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਤਾਂ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਵਿਕ□ਤ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

14.3. ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਵਿਜੇ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ [ਵਿਜੇ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਕਰਨਾਟਕ, (2019) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 436 : (2019) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 586] ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁੜ ਤੋਂ ਧਾਰਾ 378 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਬਰੀਕਾਰੀ ਖਿਲਾਫ ਹਾਈ ਕੋਰਟ [ਸਟੇਟ ਆਫ ਕਰਨਾਟਕ ਬਨਾਮ ਵਿਜੇ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, 2013 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਕਰ 10732] ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 1952 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਸਿਲਸਿਲੇ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਪੈਰਾ 31 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"31. ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਸਵਾਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਮਦੇਭਾਈ ਜਾਧਵਭਾਈ [ਉਮਦੇਭਾਈ ਜਾਧਵਭਾਈ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਗੁਜਰਾਤ, (1978) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 228 : 1978 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 108] ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਰੀਕਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪੂਰੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ, ਬਰੀਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਲਟਦਿਆਂ, ਬਰੀ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖਿਅਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾ 10 ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ:

'10. ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਬਰੀਕਾਰੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਖੁਦ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਣਾ ਸੀ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮਹੱਤਵ ਦੇਵੇਗਾ ਜੇ ਉਹ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਈ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਨਿਯਮਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਜਿੱਥੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਤੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਪਹਿਲੂ ਦਾ ਸਰਾਸਰ ਗਲਤ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਹੈ।

31.1. ਸੰਬਸੀਵਨ [ਸੰਬਸੀਵਨ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਰਾਜ, (1998) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 412 : 1998 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 1320], ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਬਰੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਲਟ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੂਚੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਸਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਬਰੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਲਟਣ ਉੱਤੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਬਰੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਖਾਮੀਆਂ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪੈਰਾ 8 ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ:

'8. ਅਸੀਂ ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਤਾ ਲਗਾ ਸਕੀਏ ਕਿ ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਤਰੀਕੇ ਵਿੱਚ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਅਗਾਂਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ [ਰਮੇਸ਼ ਬਾਬੂਲਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਰਾਜ, (1996) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 225 : 1996 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 972] ਅਰਥਾਤ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ

ਨਿਸਕਰਸ਼ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਬਰੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਾਰੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਕੀ ਇਸ ਨਾ-ਪਾਲਣਾ ਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਅਧੀਨ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਔਚਿਤਯ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ, ਨਹੀਂ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਬਰੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਲਟਣ ਵਾਲੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਸਨ ਅਤੇ ਕੀ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਹਨਾਂ ਖਾਮੀਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ; ਜੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਾਮੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਰੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਫਿਰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋ ਉਚਿਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਬਰੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਹੀ ਖੜਾ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਪਰ ਅਸੀਂ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਾਂਗੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ।'

31.2. ਕੇ. ਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਉੰਨੀਥਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਦੀ ਰਾਜ, (1999) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 309: 1999 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 410], ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਾਰ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਬਰੀਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਦੋਸ਼ ਸਿੱਧੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦਾ ਬਰੀਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਕਈ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਨਤੀਜੇ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੋਰ ਵੀ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੰਬੰਧਿਤ/ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਕ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁੜ-ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੇ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਖੁਦ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਦਰਜ ਕਰੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਕਾਰਨ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਠੋਸ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਬਰੀਤੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਸੀ।

31.3. ਐਟਲੀ [ਐਟਲੀ ਬਨਾਮ ਸੂਬਾ ਯੂ.ਪੀ., ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1955 ਐਸ.ਸੀ. 807 : 1955 ਕ੍ਰਿ ਐਲ.ਜੇ. 1653] ਵਿੱਚ, ਪੈਰਾ 5 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਹੇਠਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

"5. ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕਿ ਪਰਖ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬਰੀਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਹੈ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਅਭਿਯੋਜਨ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਰਾਹਣਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਨਾ ਨਿਕਲੇ ਕਿ ਪਰਖ ਜੱਜ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਿਕ□ਤ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਧਾਰਾ 417 ਕ੍ਰਿਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਨਾ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ ਬਰੀਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਿਕ□ਤ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬਰੀਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਪੂਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਖੁਦ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਣ ਦੀ, ਜ਼ਰੂਰ, ਇਸ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰਖ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਰੀਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਜਿਸਨੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਰਤਾਵ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਇਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਇਹ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੋਲ ਬਰੀਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਰਾਹਣਾ ਦੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਵਿਆਪਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਸਵਾਰ ਨਾਲ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਜੋ ਪਰੀਖਿਆ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬੇਗੁਨਾਹੀ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅਪੀਲੀ ਪੜਾਅ ਤੱਕ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪਰਖ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਭਾਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਬਰੀਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਰਜ ਕੀਤਾ।

ਜੇਕਰ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। (ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖੋ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਸੁਰਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ [ਸੁਰਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ, 1951 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1207 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1952 ਐਸ.ਸੀ. 52]; ਵਿਲਾਇਤ ਖਾਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦਾ ਯੂ.ਪੀ. [ਵਿਲਾਇਤ ਖਾਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦਾ ਯੂ.ਪੀ., 1951 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 898 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1953 ਐਸ.ਸੀ. 122]) ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ।'

31.4. ਕੇ. ਗੋਪਾਲ ਰੈੱਡੀ [ਕੇ. ਗੋਪਾਲ ਰੈੱਡੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦਾ ਏ.ਪੀ., (1979) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 355 : 1979 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 305] ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਾਲਪਨਿਕ ਸ਼ੱਕਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ ਕਾਰਨਾਂ ਲਈ ਰੱਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਐਸਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਨਸਾਫ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਹਾਸੇ ਵਿੱਚ ਨਾ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ।"

ਐਨ. ਵਿਜੈਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦਾ ਟੀ.ਐਨ., [(2021) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 687] ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਹੈ: –

"20. ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਨਾਗਮੁਥੁ, ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਜੋ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਹਨ, ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਜ਼ਰੀਆ ਇੱਕ "ਸੰਭਵ ਨਜ਼ਰੀਆ" ਹੈ, ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ। ਇਹ ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਤਰਕਸੰਗਤ ਅਤੇ ਵੈਧ ਕਾਰਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਧਾਰਾ 378 ਕ੍ਰਿਪੀਸੀ ਅਧੀਨ, ਬਰੀਕਰਨ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾਪਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਲੰਬੀ ਕਤਾਰ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਚੰਦਰੱਪਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦਾ ਕਰਨਾਟਕ (2007) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 415 : (2007) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 325 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਬਰੀਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਸਮੇਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਆਮ ਸਿਦਾਂਤ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਪੈਰਾ 42 ਜੋ ਕਿ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰ. 432)

"42. ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰਿਤ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਬਰੀਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਸਮੇਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਉਭਰਦੇ ਹਨ:

(1) ਇੱਕ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਬਰੀਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸਮੀਖਿਆ, ਮੁੜ ਪਰਖ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ।

(2) ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1973 ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਵਰਤਣ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਸੀਮਾ, ਪਾਬੰਦੀ ਜਾਂ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਤੱਥ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਖੁਦ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ ਹੈ।

(3) "ਮਜਬੂਤ ਅਤੇ ਜਬਰਦਸਤ ਕਾਰਨ", "ਚੰਗੇ ਅਤੇ ਪਰਯਾਪਤ ਆਧਾਰ", "ਬਹੁਤ ਮਜਬੂਤ ਹਾਲਾਤ", "ਵਿਕ□ਤ ਨਤੀਜੇ", "ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀਆਂ", ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਵਿਵਿਧ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਬਰੀਕਰਨ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲੀ

ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਵਿਆਪਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਲੀਆਂ ਬਰੀਕਰਨ ਨਾਲ ਦਖਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਹਿਚਕਿਚਾਹਟ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਲਈ ਹਨ ਬਜਾਏ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਖੁਦ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਣ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਕਰਨ ਲਈ।

(4) ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਬਰੀਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦੁੱਗਣਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ, ਬੇਕਸੂਰ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦੋਸ਼ੀ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਤੱਕ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬੇਕਸੂਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਦੇ ਆਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂਕਾਨ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਅਧੀਨ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਰੀਕਰਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਬੇਕਸੂਰ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ, ਪੁਖਤਾ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ।

(5) ਜੇਕਰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋ ਉਚਿਤ ਨਤੀਜੇ ਸੰਭਵ ਹਨ, ਤਾਂ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਬਰੀਕਾਰੀ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

21. ਹੋਰ ਮੁਰੁਗੇਸਨ [ਮੁਰੁਗੇਸਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ, (2012) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 383: (2013) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 69] ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਸੀਨੀਅਰ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਬਰੀਕਾਰੀ ਖਿਲਾਫ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਉਹ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਨਤੀਜਾ ਇੱਕ ਸੰਭਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਖਲ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਰੀਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਉਲਟ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, "ਸੰਭਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ" ਤੋਂ "ਗਲਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ" ਜਾਂ "ਗਲਤ ਵਿਚਾਰ" ਦਾ ਫਰਕ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਇੱਕ "ਸੰਭਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ" ਹੈ, ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਬਰੀਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਉਲਟਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ।

xxx

xxx

xxx

23. ਹੋਰ, ਹਕੀਮ ਖਾਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦੇ ਐਮ.ਪੀ., (2017) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 719: (2017) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 653 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਬਰੀਕਾਰੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ "ਸੰਭਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ" ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਲਈ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ "ਸੰਭਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ" ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਇਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਥੋਪ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਪੈਰਾ 9 ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰਨਾ 722-23)

“9. ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੌਂਸਲ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਹਾਂ ਕਿ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਰ
ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਭਵ ਵਿਚਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਕਤਲ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਸਤਾਰਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਭਾਵ, ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਧਾਰਾ 149 ਅਧੀਨ। ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਰਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸੀ ਕਿ, ਸਰਦੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮ 6.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 7.00 ਵਜੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਇਹ ਹਨੇਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਸਤਾਰਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਕਾਰਨ, ਇਸ

ਗੱਲ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਕੋ ਇਕ ਆਜ਼ਾਦ ਗਵਾਹ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਦੋ ਹੋਰ ਆਜ਼ਾਦ ਅੱਖਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਅਭਿਯੋਗ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਛੇਦ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਸੱਟਾਂ ਸਨ, ਦੋ ਖੋਪੜੀ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟਾਂ ਸਨ, ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਕੁਝ ਵੀ ਪੂਰਵਨਿਯੋਜਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਭਵਤਃ, ਇੱਕ ਝਗੜਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਓਂ ਸੱਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦਾ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਸਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤੀ ਪਾਰਟੀ ਹਮਲਾਵਰ ਸੀ ਪਰ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਨਤੀਜਾ ਜੋ ਮੁਕਤੀ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਸੰਭਵ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸੰਦਿਗਧ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਦੂਰੀ ਉੱਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਾਈ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੱਸ ਰਾਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ।

24. ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉੱਪਰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕਤੀ ਇੱਕ "ਸੰਭਵ ਵਿਚਾਰ" ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੁਪਰਾ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ, ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਨਿਰੀਖਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਜੋ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਜਾਂਚੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਗਏ, ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਦਫ਼ਤਰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਪੀਡਬਲਿਊਜ਼ 3, 5 ਅਤੇ 11 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਨੋਟ ਅਤੇ ਸੈੱਲਫੋਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਮੇਜ਼ ਦੇ ਦਰਾਜ਼ ਤੋਂ ਕੱਢੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਤੇਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਨੋਟਾਂ ਅਤੇ ਸੈੱਲਫੋਨ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ 5.45 ਵਜੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕੋਈ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਿਊ 1 ਦੁਆਰਾ 7.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਪਰੀਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।"

ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ (ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ) ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ:

26. ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਨਿਆਂਪੂਰਣ ਅਤੇ ਉੱਚਿਤ ਬਣਾਉਣਾ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਜਾਂਚ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਲੂਪ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਉਦੇਸ਼ ਸੰਭਵਤ: ਗਲਤ ਖੇਡ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਹੈ। ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 159 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ।

27. ਕਿਸੇ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਗਤੀ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੁਖਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਪਹਿਲੂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਭਵ ਪੂਰਵ-ਤਾਰੀਖ ਜਾਂ ਪੂਰਵ-ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਤੇ ਦੇਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇਰੀ ਕਾਰਨ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਹਿਜਤਾ ਦਾ ਲਾਭ ਖੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਵਿਚਾਰ-ਵਿਮਰਸ਼ ਅਤੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਰੰਗੀਨ ਵਰਜਨ, ਅਤਿਰੇਕਤ ਖਾਤਾ ਜਾਂ ਗੜ੍ਹੀ ਗਈ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਪਰਿਚਯ ਦੇਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਸਾਦੀ ਦੇਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਇੱਕੱਲਾ ਕਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਕਾਲ ਲਵੇ। ਅਜਿਹਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੈ।

ਮਿਸਾਲਾਂ:

ਸ਼ਿਵਲਾਲ ਬਨਾਮ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਰਾਜ, [(2011) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 561] ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :-

“18. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ, (2011) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 421 : (2011) 3

ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 241] ਵਿੱਚ ਇਲਾਕਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ ਦੀ ਕਾਪੀ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਭੇਜਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਸਮੇਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਇਆ ਹੈ। ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ, (1998) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 149 : 1998 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 278 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ. 1998 ਐਸ.ਸੀ. 49 ਅਤੇ ਅਰੁਣ ਕੁਮਾਰ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ; (2010) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 108 : (2010) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 472 ਨੇ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰੂਨੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ: ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਮਿਲਣਾ। ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਤਾਰੀਖ ਜਾਂ ਸਮਾਂ ਨਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਹਰ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਬਾਰੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸੈਕਸ਼ਨ 159 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕੇ, ਜੇ ਲੋੜ ਪਵੇ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਜੇ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਚਿਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕੇ। ਪਰ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੇ ਹਰ ਵਾਰ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਤਾਰੀਖ ਜਾਂ ਸਮਾਂ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਦੇਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਕਾਪੀ ਨੂੰ ਇਲਾਕਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਅਣਸਮਝੀ ਦੇਰੀ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ, ਅਜਿਹਾ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਅਨੁਮਾਨ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਰਾਜੀਵਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਕੇਰਲਾ, [(2003) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 355]ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੇਠਾਂ: —

“12. ਇੱਕ ਹੋਰ ਸ਼ੱਕੀ ਕਾਰਕ ਹੈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਇਸ ਕਾਰਕ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਇਹ ਉਲਲੇਖਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਥੁਲਿਆ ਕਾਲੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਟੀ.ਐਨ. [(1972) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 393 : 1972 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 543] ਵਿੱਚ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੈਰਾ 12 ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰ. 397)

“ਕਿਸੇ ਆਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਸਬੂਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਟ੍ਰਾਇਲ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੁਖਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਇਸ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ, ਅਸਲ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਜਲਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲ ਸਕੇ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮਾਂ ਦੀ ਵੀ। ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਅਕਸਰ ਸਜਾਵਟ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਈ ਸੋਚ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੇਰੀ ਕਾਰਨ, ਰਿਪੋਰਟ ਨਾ ਸਿਰਫ ਤੁਰੰਤਤਾ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਤੋਂ ਵਾਂਜਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਰੰਗੀਨ ਵਰਜਨ, ਵਧਾਇਆ ਹੋਇਆ ਖਾਤਾ ਜਾਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਚਾਰ-ਵਿਮਰਸ਼ ਅਤੇ ਸਲਾਹ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦਾ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਹੋਵੇ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

xxx xxx xxx

14. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਡਰਿਆ ਸੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਬਦਲਣ ਕਾਰਨ, ਸ਼ਾਇਦ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਕੜਵਾਹਟ ਕਾਰਣ, ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਤੱਥ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਰੱਖਣ, ਐਕਸ. ਪੀ-30 ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਪੰਨਿਆਂ ਬਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਨਾ-ਸੰਤੋਖਜਨਕ ਵਿਆਖਿਆ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਕਾਊਂਟਰਫੋਇਲ ਅਤੇ ਐਕਸ. ਪੀ-1, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ 1 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਿੱਸੇ ਦੁਆਰਾ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਤੱਥਕ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਕਿ

ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ 12 ਘੰਟੇ ਦੀ ਦੇਰੀ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਸਿਰਫ 100 ਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਫੀ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਭਿਯੋਗ ਨੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨਾਲ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਤੋਖਜਨਕ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ।

15. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਰਦਾਨਾਈ ਅਗਸਤੀ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ, (1980) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 425 : 1980 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 985 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਭੇਜਣ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਸਾਵਧਾਨੀ ਬਰਤੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਦੇਰੀ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਵਿੱਚ ਅਰਜੁਨ ਮਾਰਿਕ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ, 1994 ਸੁਪ (2) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 372 : 1994 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 1551 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਯਾਦ ਦਿਲਾਇਆ ਕਿ: (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰ. 382, ਪੈਰਾ 24)

"[ਟ]ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਅਗਾਊ ਭੇਜਣਾ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਅਟੁੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਮੰਸ਼ਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 157 ਕ੍ਰਿਪੀਸੀ ਵਿੱਚ 'ਫੋਰਥਵਿਥ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਾਲ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਤੁਰੰਤ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 157 ਅਤੇ 159 ਕ੍ਰਿਪੀਸੀ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਦੁੱਗਣਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਅਭਿਯੋਜਨ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਟਾਲਣਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਿਮਰਸ਼ ਅਤੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਰਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਉੱਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣਾ।"

ਰਾਜ ਰਾਜਸਥਾਨ ਬਨਾਮ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, [(2002) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 745] ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ: —

"9. ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 26 ਘੰਟੇ ਦੀ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਅਪਰਾਧ ਲਗਭਗ 9 ਵਜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਲਗਭਗ 11.30 ਵਜੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਮਿਸਟਰ ਬੱਚਾਵਤ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਕੀਲ, ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਦੇਰੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਪੀੜਤਾ ਦਾ ਭਰਾ, ਨਾਮਤ:, ਮਾਮ ਰਾਜ (ਪੀਡਬਲਯੂ 6) ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਰ 'ਤੇ ਸੀ। ਵਕੀਲ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੇਰੀ ਨੇ ਸਜਾਵਟਾਂ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਾਲਿਆ। ਥੁਲਿਆ ਕਾਲੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਟੀ.ਐਨ. [(1972) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 393 : 1972 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ) 543 : ਏਅਰ 1973 ਐਸ.ਸੀ. 501] ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਸਬੂਤ ਦਾ ਟੁਕੜਾ ਹੈ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ। ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਲਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਅਸਲ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਭਾਈ ਗਈ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਘਟਨਾ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਉੱਤੇ ਮੌਜੂਦ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵੀ। ਦੇਰੀ ਨਾਲ..." ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਸਜਾਵਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰਾਂਤਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਦੇਰੀ ਕਾਰਨ, ਰਿਪੋਰਟ ਨਾ ਸਿਰਫ ਤਾਤਕਾਲਿਕਤਾ ਦੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਵਾਂਜਣੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਰੰਗੀਨ ਸੰਸਕਰਣ, ਵਧਾਇਆ ਹੋਇਆ ਖਾਤਾ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ-ਵਿਮਰਸ਼ ਅਤੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਗੜਬੜ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਟਰ ਬੱਚਾਵਤ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਪਰ ਅਸਲ ਸਵਾਲ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਬਾਰੇ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਨਾਲ ਰਿਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਆਗਮਨ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਅਸਵਾਭਾਵਿਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚੇ ਦਾ ਕਰੀਅਰ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਪੀੜਤਾ ਦੇ ਭਰਾ ਦਾ ਘਰ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁੜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮ 7 ਵਜੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਆਏ। ਕੁੜੀ ਦਿਨ ਭਰ ਬੇਹੋਸ਼ ਸੀ। ਪੀਡਬਲਯੂ 2 ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੀ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਇਆ। ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ 15 ਕਿਲੋਮੀਟ PW 1 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨੰ ਆਵਾਜਾਈ ਦਾ ਢੰਗ ਉਪਲਬਧ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰ ਤੱਕ ਅਤੇ 11.30 ਵਜੇ FIR ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ a.m. ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।"

ਧਾਰਾ 161 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ:

28. ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਪਛਾਣਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ। ਇੱਕ ਅਸਾਧਾਰਣ ਅਤੇ ਅਣਸਮਝਿਆ ਦੇਰੀ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਉੱਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਮੇਂ ਤੇ ਜਾਂਚ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਗਵਾਹ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਾ ਕਰਨਾ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

29. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਇੱਕ ਲੰਬੀ, ਅਣਸਮਝਿਆ ਦੇਰੀ, ਸ਼ੱਕ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਮਿਸਾਲਾਂ:

ਸ਼ਾਹਿਦ ਖਾਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਰਾਜ, [(2016) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 96] ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ: –

“20. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 25 ਮਿਰਜ਼ਾ ਮਾਜਿਦ ਬੇਗ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 24 ਮੋਹਮਦ ਸ਼ਾਕਿਰ ਦੇ ਬਿਆਨ ਘਟਨਾ ਦੇ 3 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 3 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਚਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਗਵਾਹ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਘਟਨਾ ਦੇ ਅਖ਼ਬਾਰੀ ਗਵਾਹ ਸਨ। ਇਹ ਸੁਝਾਵ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਸਮਾਂ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਕੇਸ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਅਖ਼ਬਾਰੀ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 25 ਮਿਰਜ਼ਾ ਮਾਜਿਦ ਬੇਗ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 24 ਮੋਹਮਦ ਸ਼ਾਕਿਰ, ਆਪਣੀ ਅਣਸਮਝੀ ਚੁੱਪ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਕਾਰਨ, ਸਾਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੇ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੁਤੰਤਰ ਸਰੋਤ ਤੋਂ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਉੱਤੇ ਸਿਰਫ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਤਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮੁੜ ਮੁਲਾਂਕਣ ਨਾ ਕਰਕੇ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ।”

ਗਣੇਸ਼ ਭਵਨ ਪਟੇਲ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਰਾਜ, [(1978) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 371] ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ: –

“15. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ, ਇੱਕ ਅਸਾਧਾਰਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਜੋ ਪੀ.ਡਬਲਿਊਜ਼ ਵੇਲਜੀ, ਪ੍ਰਮਿਲਾ ਅਤੇ ਕੁਵਰਬਾਈ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਉੱਤੇ ਆਪਣੀ ਛਾਪ ਛੱਡਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਅਖ਼ਬਾਰੀ ਗਵਾਹ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਅਣਉਚਿਤ ਦੇਰੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਗਵਾਹ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਦੀ ਵਿਜ਼ਿਟ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਜਾਂਚ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਸੈਕਸ਼ਨ 161, ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਵੇਲਜੀ (ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 3) ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 8 ਵਜੇ, ਪ੍ਰਮਿਲਾ ਨੂੰ 9.15 ਜਾਂ 9.30 ਵਜੇ, ਅਤੇ ਕੁਵਰਬਾਈ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 1 ਵਜੇ ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ। ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਦੇਰੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਖਾਮੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਝਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਾਂਚ ਕਰਤਾ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਸਮਾਂ ਗੁਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕਿਸ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਢਾਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਿਲਸਿਲਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

xxx

xxx

xxx

29. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਇਹ ਅਸਾਧਾਰਣ ਦੇਰੀ 'ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ.' ਦੇ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਦੇਰੀ, ਪੂਰੇ ਅਭਿਯੋਗ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਉੱਤੇ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਬੱਦਲ ਛਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

xxx

xxx

xxx

47. ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਖੋਟਾਂ ਨੇ ਮਹੱਤਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਾਰੇ-ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਰਾਜੀਵੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਾਧਾਰਣ ਦੇਰੀ ਹੋਈ (ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ 'ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ.' ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ) ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਰੀ ਵੇਲਜੀ, ਪ੍ਰਮਿਲਾ ਅਤੇ ਕੁਵਰਬਾਈ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ। ਇਹ ਹਾਲਾਤ, ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਉੱਤੇ ਉਭਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਅਭਿਯੋਗ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਦੇਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸੰਦਿਗਧ ਸੈਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਸ਼ੱਕ ਅਤੇ ਸੰਦੇਹ ਦੀ ਗੰਧ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ।"

ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਰਿਕਵਰੀ:

30. ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27, ਧਾਰਾਵਾਂ 24 ਤੋਂ 26 ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਹੈ। ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਇੱਕ ਖੋਜੇ ਗਏ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਖੋਜੇ ਗਏ ਤੱਥ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ "ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਖੋਜੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ" ਦੀ ਥਿਓਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰ◌ੰਖਲਾ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਹੈ। ਇਹ ਅਭਿਯੋਗ ਪੱਖ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਬਤ ਕਰੇ ਕਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਖੋਜੇ ਗਏ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਉਦੇਸ਼ ਇਸਨੂੰ ਰਿਕਵਰੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅੰਤਤਃ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਧਾਰਾ 27 ਧਾਰਾਵਾਂ 24 ਤੋਂ 26 ਲਈ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਵਿਜ਼ੋ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

31. ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਖੋਜੇ ਗਏ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਰ ਅਭਿਯੋਜਨ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਅਜੇ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਕਵਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਯੋਜਨ ਕਦੇ ਕਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਦਾ ਦੂਜੇ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਗਵਾਹ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਰਿਕਵਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਸਮੇਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਮਿਸਾਲਾਂ:

ਕੁਸਲ ਟੋਪੋ ਬਨਾਮ ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ, [(2019) 13 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 676, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ: —

“25. ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਕਾਨੂੰਨ ਹੁਣ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈੱਟਲ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਗੀਲਾਨੀ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ,, (2007) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 315 : (2007) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਕ੍ਰਿ.ਜ) 135 ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ : (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਪੰ. 324, ਪੈਰਾ 22)

“22. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਲਈ ਜਾਣਾ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਲਈ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਯੋਜਨ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਸਾਧਾਰਣ ਰਿਕਵਰੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਵੇ।” 26. ਧਾਰਾ 27 ਦਾ ਮੂਲ ਆਧਾਰ ਸਿਰਫ ਪੁਲਿਸ ਅੱਗੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੋਸ਼ੀਵਾਦੀ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਖਿਲਾਫ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਆਂਸ਼ਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਉਠਾਉਣਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਤੱਥ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਕੁਝ ਗਾਰੰਟੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

27. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 27 ਨੂੰ ਸੀਮਿਤ ਪਹਿਲੂ ਸੰਬੰਧੀ ਰਿਕਵਰੀ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੈ (ਹਵਾਲਾ ਲਈ ਦੇਖੋ ਪੁਲੁਕੁਰੀ ਕੋਟਯਾ ਬਨਾਮ ਕਿੰਗ ਐਮਪਰਰ, 1946 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਪੀ.ਸੀ 47 : (1946-47) 74 ਆਈ.ਏ 65; ਜਾਫਰ ਹੁਸੈਨ ਦਸਤਗੀਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, (1969) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 872 : ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1970 ਐਸ.ਸੀ 1934)। ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁਝ ਟਿੱਪਣੀਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਬਿਨਾਂ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਪਿਛੋਕੜ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾਂ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਰੇਸ਼ੋ ਦਾ ਹੀ ਪੂਰਵਾਨੁਮਾਨਿਕ ਮੁੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਓਬਿਟਰ ਤੱਕ ਵਧਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਅਪੀਲ ਲਈ ਅੰਤਿਮ ਮੰਚ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ, ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮਾਮੂਲੀ ਹਾਈਪਰ-ਟੈਕਨੀਕਲਿਟੀਜ਼ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਰੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਚਰਚਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ।

ਨਵਨੀਤਕ੍ਰਿਸ਼ਣਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ, [(2018) 16 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 161] ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਹੈ: –

“23. ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਪੁਲਿਸ ਅੱਗੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹਨਾਂ 'ਤੇ ਨਾ ਤਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਭਿਯੋਗ ਵੱਲੋਂ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ, ਇਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਾਸੰਗਿਕ ਹੈ ਸੇਲਵੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਕਰਨਾਟਕ, (2010) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 263 : (2010) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ (ਕ੍ਰਿ) ਲ ਜਿਥੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ : (ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਪੰਨਾ 334-35, ਪੈਰਾ 133 & 134)

“133. ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਧਾਰਾ 161 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਜੋ ਕਿਸੇ ਆਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂਚੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਉਪਯੋਗੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 162, 163 ਅਤੇ 164 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 "ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਤੱਥਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਥਿਊਰੀ" ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਉਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਵੀਕਾਰਯ ਹਨ ਜਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਉਹ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਾਫੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਹਿਰਾਸਤੀ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥਾਂ

ਦੀ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਖੋਜ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਬਜਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਮਾਧਿਅਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਰਨ ਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਵਜੋਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ "ਸਫਲ ਅਭਿਯੋਗ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾ◌ਂਖਲਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕੜੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਨ".....

ਐਚ.ਪੀ. ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਬਨਾਮ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, [(1972) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 249] ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:–

"8...ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਕਿ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਜੋ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜੋ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਯ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 26 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਚਤੁਰਾਈ ਜਾਂ ਯੋਗਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਯਾਸ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਬਰਤਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਖੋਜ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਉਹ ਸਾਵਧਾਨੀ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਵਰਤਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜੋ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਤੱਥ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯ ਹੈ।"

ਅਘਨੂ ਨਾਗੇਸੀਆ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ, [(1966) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 134] ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ: –

"9. ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨਾਲ ਨਿਪਟਦੇ ਹਨ। ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਸਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 24 ਤੋਂ 30 ਅਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ, 1898 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 162 ਅਤੇ 164 ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 17 ਤੋਂ 31 "ਸਵੀਕਾਰਤਾਵਾਂ" ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾਵਾਂ 24 ਤੋਂ 30 ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਜਾਂ ਸਵੀਕਾਰਤਾ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਸਬੂਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯਤਾ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋ। ਧਾਰਾ 24 ਕੁਝ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਧਮਕੀਆਂ ਅਤੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 25 ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ: "ਕਿਸੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਕਬੂਲਨਾਮਾ, ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਖਿਲਾਫ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।" ਧਾਰਾ 25 ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਖਿਲਾਫ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਜ਼ਾਦ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਬੂਲਨਾਮਾ। "ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ" ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਜਾਂ ਨਾ ਉਹ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਕਰਨ ਧਾਰਾ 27 ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਅਤੇ ਧਾਰਾਵਾਂ 24, 25 ਅਤੇ 26 ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਪਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਆਂਸ਼ਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਟਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ, ਜੋ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਖੋਜੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫੌਜਦਾਰੀ ਤਰੀਕਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 162 ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਿਆਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇ। ਧਾਰਾ 162 ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਇੰਨੇ ਵਿਆਪਕ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ ਜਾਂ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੀ ਧਾਰਾ 164 ਅਧੀਨ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ◌ਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 25 ਅਧੀਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 162 ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੀਤਾ

ਗਿਆ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਧਾਰਾ 26 ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ, ਜਬ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਖਿਲਾਫ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਹ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।"

ਕੇ. ਚਿੰਨਸਵਾਮੀ ਰੈੱਡੀ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ, [(1963) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 412] ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੇਠਾਂ ਹੈ: -

"9. ਫਿਰ ਆਓ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਬਿਆਨ ਕਿ "ਉਸ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ (ਚੋਰ ਦੇ ਗਹਿਣੇ) ਲੁਕਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ" ਅਤੇ "ਉਹ ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਏਗਾ" ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਸਨ, ਸਿਰਫ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਕੇਵਲ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਏਗਾ ਪਰ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਗਹਿਣੇ ਲੁਕਾਏ ਸਨ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਪੁਲੁਕੁਰੀ ਕੋਟਾਇਆ ਬਨਾਮ ਕਿੰਗ-ਐਮਪਰਰ [(1946) 74 ਆਈ.ਏ. 65] 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਚਾਕੂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਨਾਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:

"ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਤੱਥ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਸੇ ਜੁਰਮ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਕੀ ਇਹ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਤੱਥ, ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

"ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ, ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਤੱਥ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਕਿ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।" ਇਹ ਧਾਰਾ ਧਾਰਾ 25 ਅਤੇ 26 ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਹੈ, ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਬੂਲਨਾਮੇ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਮਨਾਹੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਬ ਤੱਕ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਤੁਰੰਤ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਧਾਰਾ 27 ਉਸ ਬਿਆਨ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ "ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਬੂਲਨਾਮਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ" ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਹਿੱਸਾ ਧਾਰਾ 27 ਅਧੀਨ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ "ਅਜਿਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ... ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਾਲ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਜੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਹੱਦ ਇਸ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤੱਥ ਦੀ ਸਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖੋਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਖੋਜਿਆ ਤੱਥ ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਗਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਵਸਤੂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਇਹ ਤੱਥ "....."

ਮੈਰਿਟ 'ਤੇ:

32. ਅਸੀਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੈਣਗੇ ਜਿਸ ਨੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤੀ। ਜਾਂਚ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਤਰਕਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇਰੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਕੁਆ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ, ਅਤੇ ਇਸ ਅਧੀਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਰਕ-ਸੰਗਤੀ ਦਖਲ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕੇ ਜੋ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰੇ ਕਿ ਦੇਰੀ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਅਤੇ ਇਰਾਦਤਨ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ। ਘਟਨਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਾਪਰੀ ਅਤੇ ਐਕਸ. ਪੀ1

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚੀ। ਮੋਡ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਦਿਨ ਦੌਰਾਨ ਦੇਰ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ ਉਸ ਦੀ ਤਰਕ-ਸੰਗਤੀ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ, ਸਮੇਤ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰਕ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿੱਤ ਹਾਂ।

33. ਇਹ ਵੀ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਪਤਾ ਚਲਿਆ ਵਾਹਨਾਂ ਦੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ਬਾਰੇ ਐਕਸ.ਟੀ. ਪੀ1 ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਈ ਗਈ, ਪਰ ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਣਾਂ ਕਰਕੇ ਕਹੀ ਗਈ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸਬੂਤ ਘਟਨਾ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਹੋਣ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਸੁਝਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਦੁਆਰਾ ਐਕਸਿਬਿਟ ਪੀ1 ਦੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਅਭਿਯੋਗ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ।

34. ਹਾਲਾਂਕਿ ਏ-8 ਅਤੇ ਏ-9 ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਘਟਨਾ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਅਤੇ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਣ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਕਾਰਣਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ (ਏ-8 ਅਤੇ ਏ-9) ਨੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਲਈ, ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਹੇ ਗਏ ਦਾਵੇ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

35. ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ। ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਗਵਾਹ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਇਲਾਵਾ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਗਵਾਹ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.ਜ਼ 4 ਅਤੇ 21 ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 21 ਨੇੜੇ ਦੇ ਥੀਏਟਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.4 ਇੱਕ ਪੜੋਸੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੋਂ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸ਼ੱਕ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਉੱਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਏ-2, ਏ-4, ਏ-5, ਏ-8 ਅਤੇ ਏ-9 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੋਨੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਤੀਜਾ ਕੱਢਣ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਸਮੂਚੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 450-451 ਦੇ 2015 ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 959 ਦੇ 2015 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

36. ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਬਾਕੀ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲਾਂ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 430-431 ਦੇ 2015 ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਮਿਸਟਰ ਆਰ. ਬਸੰਤ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਜ਼ੋਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਝਦਾਰੀ ਭਰੀ ਵਜ੍ਹਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਗਵਾਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਤਫਾਕਨ, ਇਸ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਦੋ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਸਤੂਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਏ-8 ਅਤੇ ਏ-11 ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਯਾਤਰਾ ਕਰਕੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਜਾਂ ਮਾਲਕੀ ਰੱਖਣਾ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਨ ਕਾਰਣ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

37. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੀ ਗਲਤੀ ਲੱਭੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਧਾਰਾ 149 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਧਾਰਾ 149 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਭਿਯੋਗ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਮੂਲ ਤੱਥ ਸਾਬਤ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇੱਕ ਸੰਭਵ ਨਜ਼ਰੀਆ ਅਪਣਾਇਆ ਕਿ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਗਵਾਹੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਏ-10 ਤੋਂ ਏ-13 ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਕਾਰਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.2 ਨੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਏ-11 ਨੇ ਸੱਟਾਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਵੇਖਣ ਦਾ ਲਾਭ ਸੀ। ਅਪੀਲੀ ਫੋਰਮ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿਵਲ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਣ ਵਾਲੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ

ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਪਲਟਣ ਲਈ ਹੋਰ ਜਾਂਚ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

38. ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸੋਚ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 21 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 46 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾਲ ਨਾ ਜਾਣਾ ਏ-11 ਅਤੇ ਏ-13 ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰੋਂ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ੱਕ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਗਵਾਹ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.21 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.46, ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਧਾਰਾ 161 ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਸਿਰਫ ਨੌ ਦਿਨਾਂ ਅਤੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੋਚ ਖਿੱਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨਾਂ 'ਤੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਬੂਤੀ ਤਰਕ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜਾਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਰ ਤੇ, ਗੰਭੀਰ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

39. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭਰੋਸੇਮੰਦਤਾ ਵੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਵੀ ਰੱਖੀ। ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 35 ਦੇ ਖਿਲਾਫ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਰਾਮਦਗੀ ਮਹਾਜ਼ਰ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ, ਉਹ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਨਾਲ ਜਾਣੂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦੂਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 33 ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.4 ਦੇ ਇਲਾਵਾ, ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ।

40. ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.40, ਜਿਸ ਨੇ ਬਰਾਮਦਗੀ ਮਹਾਜ਼ਰ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ ਏ-11 ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਵਿਰੋਧੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਏ-11 ਦੀ ਗਿਰਫਤਾਰੀ 05.08.2002 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਰਾਮਦਗੀ 13.08.2002 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਗੰਭੀਰ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

41. ਏ-12 ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਰਾਮਦਗੀ ਲਈ ਵੀ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.1 ਤੋਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.3 ਤੱਕ ਕੋਈ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.34, ਜਿਸ ਨੇ ਇੱਕ ਮਹਾਜ਼ਰ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਇੱਕ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ.(ਐਮ) ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਚਾਹਾਂਗੇ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.64, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਉਹਨਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਬਾਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏ-10 ਅਤੇ ਏ-11 ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬਰਾਮਦਗੀ ਮਹਾਜ਼ਰ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਅਣਜਾਣ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਤੋਂ ਹਨ। ਏ-12 ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਬਰਾਮਦਗੀ 'ਤੇ ਮਹਾਜ਼ਰ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.50 ਨੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਜੋ ਇੱਕ ਸੀ.ਪੀ.ਆਈ.(ਐਮ) ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਸੀ ਅਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਏ-12 ਵੀ ਇਹੀ ਪਹਿਨ ਸਕਦਾ ਹੈ ਖੂਨ ਦੇ ਧੱਬਿਆਂ ਨਾਲ 10 ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੱਪੜੇ ਪਾਓ। ਇਹੀ ਤਰਕ ਕਰੇਗਾ A-10 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

42. ਖੂਨ ਨਾਲ ਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਤੋਂ ਏ-13 ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਿਆ ਕਿ ਉਕਤ ਕੱਪੜਾ ਹਸਪਤਾਲ ਤੱਕ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਅਤੇ ਇਸ ਗਿਣਤੀ ਤੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਉਸ ਕੱਪੜੇ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ।

43. ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ, ਅਸੀਂ ਏ-10 ਤੋਂ ਏ-13 ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਢਾਂਚਾਗਤ ਪੈਟਰਨ ਲੱਭ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਭਿਯੋਜਨ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੁਝ ਚਿੰਤਾ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਰਾਮਦਗੀਆਂ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.21 ਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਸਦਾ ਏ-10 ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਗਲਤ ਧਾਰਣਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ੀਲੇ ਲੇਖ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.21 ਲਈ ਵੀ ਸੁਲਭ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਇੱਕ ਸ਼ੱਕ ਵੀ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਿਊ. 21 ਉਹੀ ਗਵਾਹ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਨੌ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣਾ 161 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਅਭਿਯੋਜਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵਸਨੀਯਤਾ ਉੱਤੇ ਹੋਰ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦਾ ਹੈ।

44. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਅਸੀਂ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 450-451 ਦੇ 2015 ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 959 ਦੇ 2015 ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਝੁਕਾਅ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ

ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 430-431 ਦੇ 2015 ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਖਿਲਾਫ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਬਰੀਕਰਨ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਤਦਨੁਸਾਰ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ ਏ-10 ਤੋਂ ਏ-13 ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 430-431 ਦੇ 2015 ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਬਰੀਕਰਨ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬੰਧ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਏ-10 ਤੋਂ ਏ-13 ਤੱਕ ਮੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਕਾਇਆ ਅਰਜ਼ੀ(ਆਂ), ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਨਿਪਟਾਈ ਜਾਂਦੀ(ਆਂ) ਹੈ।

ਦੇਵਿਕਾ ਗੁਜਰਾਲ
(ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ : ਸ਼ੇਵਾਲੀ ਮੋਂਗਾ, ਐਲ.ਸੀ.ਆਰ.ਏ) ਅਪੀਲਾਂ ਨਿਪਟਾਈਆਂ ਗਈਆਂ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate